

Elogiu Spitalului Clinic Fundeni*

Acad. Irinel Popescu

Partea I: Istoria începe la „Colțea”

În anul 1704 marele spătar Mihail Cantacuzino, frate cu domnitorul Șerban Cantacuzino și unchi al domnitorului Constantin Brâncoveanu, întemeiază primul spital din București. Era situat aproape de Curtea domnească, pe un teren donat Mitropoliei de clucerul Colțea Doicescu, care construise și o modestă bisericuță de lemn. În locul acesteia Marele Spătar construiește o biserică nouă, de piatră, cu hramul Sfinților Trei Ierarhi. Mai construiește și două clădiri de spital, una pentru bărbați și alta pentru femei, fiecare având câte 12 paturi.

Ca semn de recunoștință pentru cel care donase terenul, Marele Spătar dă numele clucerului Colțea atât bisericii, cât și spitalului. Spitalul a fost construit în primul rând pentru săraci sau infirmi, având ca model „Ospedale di San Lazzaro e Mendicanti” din Veneția.

În jur s-a dezvoltat un întreg complex: o „casă pentru hrana săracilor”, o „spițarie” (farmacie), o casă pentru chirurg, o casă pentru un arhieru străin, Turnul Colței (construit între 1714–1715, mult timp cea mai înaltă clădire din București) și Hanul Mănăstirii Colțea.

Timp de peste 250 de ani, noul spital avea să rămână nu doar primul, dar și cel mai important spital al capitalei, locul în care s-a scris în bună măsură istoria medicinei din București.

Chirurgii și-au adus o contribuție importantă atât la evoluția spitalului, cât și la dezvoltarea medicinei din țara noastră; începând cu cei doi părinți ai chirurgiei românești, Constantin Dimitrescu-Severanu și Thoma Ionescu, cei care au înființat în 1897 Revista „Chirurgia” și în 1898 Societatea

Română de Chirurgie. Severeanu făcuse studii medicale la Paris. Thoma Ionescu venea direct din sistemul medical francez, unde ajunsese la gradul de *Professeur Agregé*; era unul dintre anatomicii cunoscuți în Europa, după ce coordonase volumul de anatomie a tubului digestiv din tratatul lui Paul Poirier.

Așadar, medicina românească a fost de la început, așa cum foarte bine a documentat profesorul Dan Setlacec, o „medicină europeană”.

„Colțea” rămâne spitalul fanion al Bucureștiului în Principatele Unite și apoi în Regatul Român (întregit după 1919 și cu Transilvania).

În 1934 la conducerea Clinicii de chirurgie ajunge Nicolae Hortolomei, cel care va unifica disciplinele chirurgicale într-o singură clinică.

Instaurarea regimului comunist nu modifică poziția și importanța marelui spital. Alegerea profesorului Nicolae Hortolomei ca membru al Academiei Române va fi urmată de înființarea Institutului de Chirurgie al Academiei, incluzând și un laborator performant de chirurgie experimentală.

Între timp, apăruse chirurgia cardiacă și profesorul Hortolomei voia să fie cel care să o introducă în România. Din echipa sa făceau

*Discurs de recepție

(27 februarie 2025, Aula Academiei Române)

parte doi tineri talentați și foarte bine pregătiți: Dan Setlacec, care devine ajutorul principal în echipa de chirurgie cardiacă, și George Litarczek, care datorită talentului deosebit în materie de tehnologie, îmbrățișază o specialitate care atunci se năștea, anestezia și terapia intensivă.

În 1953 la Colțea sosește un nou conferențiar, cu studii în URSS, specializat în chirurgie cardiacă: Voinea Marinescu, cel care în 1956 va fi numit ministru al Sănătății, dar care rămâne activ în chirurgie și își formează propria echipă, cu frații Marian și Ludovic Ionescu.

Operațiile pe cord închis debutează în decembrie 1953 cu prima comisurotomie mitrală, de către prof. Nicolae Hortolomei, asistat de elevul său preferat, Dan Setlacec și cu George Litarczek la anestezie. Din 1957 sunt abordate și operațiile pe cord deschis în hipotermie controlată (D. Setlacec); erau intervenții simple – ca de exemplu defectul septal atrial – care puteau fi efectuate în câteva minute, atât cât putea fi menținut cordul oprit cu ajutorul hipotermiei.

Așa s-a născut chirurgia cardiacă în România, iar școala de chirurgie a profesorului Hortolomei a rămas în istorie ca fiind cea mai importantă școală de chirurgie din România.

În 1959 ministrul Sănătății prof. Voinea Marinescu ia o decizie istorică: mutarea întregii Clinici de chirurgie, într-un spital nou, la marginea de est a Bucureștiului, în comuna Fundeni.

Partea a II-a : De la un spital la marginea Bucureștiului la „Nava amiral a medicinei românești”

Aici se construise o clădire proiectată de cunoscuta arhitectă Henrietta Delavrancea-Gibory, care aparținea Ministerului de Interne. Construcția a început în 1952 și a fost o realizare arhitectonică remarcabilă. Parcul de câteva zeci de hectare din jur oferea întinse spații verzi și permitea viitoare construcții.

Clădirea a fost revendicată de prof. Marius Nasta pentru a fi transformată în Institut de Pneumofiziologie. Situată în afara orașului era un element important, pentru că aerul era mai curat decât în Capitală; pe de altă parte, bolnavii de tuberculoză puteau fi astfel izolați.

Propunerea a fost inițial acceptată, însă cel care avut ultimul cuvânt a fost ministrul Sănătă-

ții, argumentând că în România tuberculoza a fost eradicată, iar Voinea Marinescu a obținut clădirea pentru un spital clinic multidisciplinar.

Așa încât, de la sfârșitul anului 1959 pe harta medicală a țării a apărut o nouă stea: Spitalul Fundeni, cel care urma să devină un reper pentru medicina din București și, foarte probabil, din toată România.

La mică distanță de noul spital se afla una dintre cele mai vechi biserici ale Bucureștiului, Biserica Fundenii Doamnei, pictată în interior de Pârvu Mutu Zugravu, renovată ulterior de Doamna Maria Ghica (de unde și numele). Ctitorul bisericii era, printr-o binecuvântată coincidență, același Mare Spătar Mihail Cantacuzino, care ctitorise și Colțea!

Spitalul Fundeni a fost deci un implant de la nivelul cel mai înalt al medicinei românești, care era atunci Spitalul Colțea, și s-a construit în jurul unei specialități de vârf care atunci se năștea, chirurgia cardio-vasculară.

Clădirea inițială (devenită mai târziu Clădirea A) era foarte modernă pentru vremea aceea și avea spații deosebit de generoase. Alături a mai fost construită o clădire de mici dimensiuni pentru cercetare și chirurgie experimentală.

În spital au funcționat la început o clinică de chirurgie, cu două secții (chirurgie generală și chirurgie cardio-vasculară), o clinică de urologie, o clinică de medicină internă și o clinică de pediatrie. S-a înființat serviciu de anestezie și unul de radiologie, un laborator de explorări funcționale și cardiologie intervențională, un laborator de anatomie patologică.

Clinica de chirurgie a fost condusă la început de acad. Nicolae Hortolomei, iar după decesul acestuia (în anul 1961) de prof. Voinea Marinescu.

Toate aceste clinici și laboratoare au fost alocate învățământului postuniversitar, făcând parte din Facultatea de Specializare și Perfecționare a Medicilor și Farmaciștilor.

Personalul medical beneficia de o cantină, unde în timpul meselor aveau loc cele mai interesante discuții științifice, dar și de o bibliotecă foarte bine dotată, inclusiv cu abonamente la reviste străine.

În curtea spitalului au fost construite cămine pentru medicii aflați la specializare și perfecționare.

Începutul a fost greu. Atunci când pleca o mașină a Salvării din curtea spitalului șoferul întreba: „Cine mai merge la București?”. Medicii rămâneau uneori în spital și peste noapte, mai ales cei din chirurgie, pe care complexitatea și dificultatea operațiilor îi obliga să urmărească permanent evoluția postoperatorie.

Bolnavii, la rândul lor, ajungeau la fel de greu, dar reputația spitalului i-a făcut pe mulți să treacă peste acest obstacol. Adresabilitatea mare, cu bolnavi veniți din toată țara, a constituit motivația principală pentru personalul medical.

Încă de la început a existat o preocupare specială pentru tot ceea ce este nou și avansat în medicină, atât cât se putea în anii regimului comunist.

Decada '60-'70 a avut în prim plan chirurgia cardiovasculară, continuând ceea ce începuse la Colțea. Spitalul Fundeni a fost locul în care s-a format și s-a dezvoltat această specialitate în România.

În 1961, este introdusă circulația extracorporeală. Aparatul cunoscut și sub numele de „cord-pulmon” elimina necesitatea hipotermiei și permitea oprirea cordului pe o perioadă mai lungă de timp. În aceste condiții se puteau rezolva leziuni mult mai complexe. Primele operații au fost executate de echipa Voinea Marinescu-Dan Setlacec, funcționarea pompei de circulație extracorporeală fiind asigurată de dr. Marian Ionescu, proaspăt întors de la un stagiu de pregătire în Statele Unite. Mai târziu, Marian Ionescu va reveni în chirurgia cardiacă, va emigra în Anglia unde va conduce Clinica de chirurgie cardiacă de la Leeds și va ajunge unul dintre marii chirurghi cardici ai lumii. Între altele va fi și inventatorul unei valve cardiace (valva Ionescu-Shiley), care a cunoscut o largă utilizare în protezarea mitrală.

Pionieratul în chirurgia cardiacă a fost dificil: o luptă continuă pentru îmbunătățirea rezultatelor.

În Clinica de urologie prof. Gheorghe Olănescu abordează o gamă largă de operații perinichi și căile urinare. Ca urmare a experienței și reputației dobândite, în anul 1963, este solicitat să-l opereze pe șeful regimului comunist, Gheorghe Gheorghiu-Dej, căruia i se diagnosticase o polipoză vezicală malignizată. Alegerea a surprins lumea medicală, care se aștepta ca cel desemnat să

fie Theodor Burghel, șeful Spitalului de Urologie Panduri, considerat cel mai important urolog al României. Renumele deja câștigat al Spitalului Fundeni probabil a contribuit la neașteptata decizie. S-a dovedit, însă, o alegere inspirată, profesorul Olănescu rezolvând problema după o serie de patru intervenții (fulgurații inițiale urmate de extirparea tumorii pe cale endovezicală).

În 1965 prof. Dan Setlacec preia conducerea Clinicii de chirurgie generală unde introduce, împreună cu echipa sa, operații complexe de toate tipurile, la adulți și copii: operații pe esofag, stomac, intestin subțire, colon și rect, ficat și pancreas, glande suprarenale. Rezeacă tumori retroperitoneale, tumori de ovar în stadii avansate, cancer de col uterin, cancer de sân, gușă și noduli tiroidieni, etc. Împreună cu conf. Mihai Stăncescu dezvoltă rezecțiile hepatice majore, iar împreună cu dr. Andrei Popovici dezvoltă chirurgia hipertensiunii portale.

Anestezia și terapia intensivă se conturează ca specialitate de sine stătătoare, iar prof. George Litarczek va pune bazele școlii românești în această nouă disciplină.

Clinica de pediatrie, condusă inițial de prof. Ion Nicolau și apoi de prof. Gheorghe Goldiș abordează întreaga patologie a copilului, orientându-se treptat către patologia oncologică, domeniu dificil și grevat de un puternic impact emoțional. Unul dintre membrii acestei clinici, doctorița Miriam Bercovici a ajuns astăzi la venerabila vârstă de 101 ani; este încă activă și publică articole pe diverse teme în revista „Baabel”.

În 1973 survine decesul neașteptat al profesorului Voinea Marinescu. Ca urmare, Clinica de chirurgie se desparte definitiv în Clinica de chirurgie generală condusă de prof. Dan Setlacec și Clinica de chirurgie cardiovasculară condusă de prof. Ioan Pop de Popa.

Un moment important în istoria spitalului a fost anul 1976, când a fost dată în folosință Clădirea B. Aici s-a mutat Clinica de chirurgie cardio-vasculară și Laboratorul de explorări funcționale, condus de dr. Bradu Fotiade; dar și cea mai mare parte a Clinicii de cardiologie din fostul centru de asistență a bolnavilor cardiaci (ASCAR), situat în Piața Lahovari. Dacă până atunci asistența cardiologică fusese asigurată doar de excelentul

clinician dr. Daniel Constantinescu, acum venea o întreagă clinică, care de-a lungul timpului va fi condusă de mari profesori, precum Costin Carp și Eduard Apetrei. Sub conducerea prof. Ioan Pop de Popa se înființează Centrul Național de Boli Cardiovasculare București Fundeni, cu 780 de paturi, 10 săli de operații, 35 paturi reanimare, patru săli de cateterism cardiac și diverse laboratoare.

Volumul operator a crescut și rezultatele s-au îmbunătățit, mai ales după cele două vizite ale celebrului chirurg sud-african Marius Barnard.

În același an, 1976, tot în Clădirea B s-au mutat două clinici noi: Clinica de gastroenterologie, alcătuită din medici de la Spitalul „Grivița” (azi Sf. Maria) reprezentând marea școală de gastroenterologie a profesorului Tiberiu Spârchez. Noua clinică va fi condusă la început de prof. Benedict Gheorghescu și împreună cu Clinica de chirurgie generală vor forma un puternic centru de boli digestive. Prof. Alexandru Oproiu dezvoltă endoscopia digestivă, gastroenterologia și hepatologia, împreună cu colaboratorii și elevii săi. În plus, desfășoară o activitate remarcabilă în calitate de director al spitalului, adaptată perioadei dificile pe care o traversa România. În paralel hepatologia se dezvoltă și în Clinica de medicină internă de către prof. Lucian Buligescu și prof. Mihai Voiculescu.

Clinica de hematologie, nou-înființată, se dedică în special hemopatiilor maligne. Prof. Ștefan Berceanu și dr. Mariana Gociu pun bazele hematologiei moderne în România, atât la nivel clinic, cât al diagnosticului de laborator, dar și al cercetării fundamentale.

În 1978 a fost înființată și Clinica de neurologie care, de-a lungul timpului, s-a conectat perfect la activitatea întregului spital, acoperind un spectru larg de afecțiuni neurologice, atât la adulți, cât și la copii.

Platforma medicală Fundeni devine o unitate complexă căreia îi sunt adresate cazurile cele mai dificile din toată țara. Probabil că niciun alt spital din România nu a întruchipat mai bine denumirea de „spital terțiar”, adică acea ultimă stație la care este trimis un bolnav pentru că numai aici poate fi rezolvat. O statistică recentă arată că 70% din bolnavii internați sunt din afara Bucureștiului, unii dintre ei fiind din cele mai îndepărtate colțuri ale țării. Pentru rezolvarea acestor cazuri de un

real folos a fost abordul multidisciplinar, bazat pe colaborarea între diversele clinici și laboratoare. În Spitalul Fundeni s-au prefigurat de multă vreme acele echipe multidisciplinare (MDT= multidisciplinary team), care astăzi sunt obligatorii.

Din 1979 spitalul începe să desfășoare și activitate de învățământ universitar, în cadrul Institutului de Medicină și Farmacie (astăzi, Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila”), păstrându-și în același timp rolul important în pregătirea postuniversitară a viitorilor medici. Numeroase generații de specialiști de chirurgie cardiovasculară, chirurgie generală sau urologie, ATI, cardiologie, gastroenterologie, hematologie, pediatrie, neurologie, radiologie, laborator clinic etc. s-au format la Fundeni. Majoritatea au păstrat legătura cu spitalul, au revenit la cursuri de perfecționare, iar când a fost nevoie și-au consultat foștii mentori. Așa încât se poate spune că Spitalul Fundeni a avut un rol important în formarea și dezvoltarea rețelei de sănătate moderne din România.

Cercetarea a ocupat întotdeauna un loc important, începând cu cercetarea fundamentală și chirurgia experimentală și continuând cu cercetarea clinică.

A început în clădirea mică de lângă spital, denumită „Stația”, în care dr. Marian Ionescu a desfășurat numeroase proiecte, mai ales în domeniul chirurgiei cardiovasculare și transplantului cardiac. Aici a efectuat viitorul profesor Radu Deac primul transplant cardiac la câine (ianuarie 1964). Sub coordonarea echipei prof. Voinea Marinescu, dr. Exacustodian Păușescu apare în 1970 monografia *Organe artificiale și grefe de organe*, o lucrare de pionierat în domeniul transplantului în România.

În aceeași clădire Centrul de Cercetări al Armatei a înființat apoi un nucleu de radiobiologie condus inițial de profesorul Claude Nicolau și apoi de academicianul Victor Voicu. Au fost studiate în special efectele radioactivității asupra organismului uman din perspectiva combaterii unui potențial accident nuclear.

Cercetarea fundamentală a continuat în laboratoarele spitalului, sub conducerea prof. Sorin Comoroșan și a prof. Liliana Pâslaru și în laboratoarele unor clinici, precum cele de hematologie sau gastroenterologie.

În 1980, profesorul Eugeniu Proca efectuează primul transplant renal din România, cu rinichi de la donator în viață. Cu aceasta se deschide o nouă eră în medicina românească, cea a transplanturilor de organe, la realizarea cărora au contribuit aproape toate celelalte clinici și laboratoare din spital.

Drumul până la această reușită nu a fost, însă, ușor chiar după spusele marelui profesor, care mărturisea, peste ani: „Am reușit primele transplanturi renale umane abia în februarie 1980, când, de pe o anumită treaptă ierarhică în Ministerul Sănătății, am dat ordinele administrative care au transformat visul, gata să devină coșmar, în realitate concretă.”

Concomitent, profesorul Eugeniu Proca dezvoltă și chirurgia urologică, introducând procedee noi și efectuând intervenții de mare complexitate pentru afecțiuni ale rinichiului și glandelor suprarenale, ureterelor, vezicii urinare, prostatei și uretrei.

Radiologia se transformă treptat în „imagistică”. Mai întâi, doctorul Gheorghe Jovin înființează un laborator de ecografie. Apoi, în 1982, spitalul achiziționează un computer tomograf. A fost primul aparat de acest tip din România folosit extensiv în diagnostic, cel la care prof. Șerban Georgescu a format școala românească de imagistică modernă.

În paralel, se dezvoltă radiologia intervențională, în laboratoarele de ecografie și tomografie computerizată precum și în cel de angiografie.

În 1983, profesorul Dan Setlacec este solicitat de dictatorul coreean Kim Ir Sen la Phenian, unde îi operează o rudă apropiată pentru un cancer de rect. Faima sa de chirurg, dar și faima Spitalului Fundeni, trecuseră dincolo de hotarele țării.

În 1986, se construiește pe aceeași platformă o nouă clădire, în care se mută Institutul Oncologic București (care astăzi poartă numele marelui chirurg Alexandru Trestioreanu), cu secții de oncologie medicală, radioterapie și chirurgie, laboratoare clinice și de cercetare.

Ceea ce inițial fusese un spital nou, aflat la marginea Bucureștiului, devine treptat o platformă medicală de înaltă performanță. O adevărată „uzină de sănătate” în care se tratează anual zeci de mii de bolnavi, supranumită, pe bună dreptate „Nava amiral a medicinei românești”.

După căderea regimului comunist spitalul a cunoscut o perioadă dificilă, în special din cauza necesității consolidării celor două clădiri, A și B, afectate de cutremurul din 1986. Consolidarea Clădirii A s-a terminat după aproximativ șase ani, timp în care activitatea medicală s-a desfășurat în condiții deosebit de grele.

Pe de altă parte, însă, au fost reluate relațiile cu medicina occidentală, aproape complet întrerupte în perioada comunistă. Medicii au început să participe la conferințe și congrese sau la specializări de mai lungă sau mai scurtă durată. Medici din străinătate, mulți dintre ei români emigrați, au început să viziteze spitalul. S-au creat legături noi și au fost reînnodate cele vechi. Medicina românească a redevenit „medicină europeană”!

În 1990, în imediata vecinătate a Platformei Fundeni s-a construit Școala postliceală sanitară, ai cărei absolvenți, asistenți și asistente medicale, au completat în mod fericit activitatea întregului complex.

O prioritate a constituit-o dotarea cu aparatură modernă, care era rămasă în urmă.

În 1994, a fost introdusă chirurgia laparoscopică. Apoi a fost înființat un centru de dializă, de care era mare nevoie pentru tratamentul complex al bolilor renale acute și cronice.

Începând cu anul 2000 au fost achiziționate prin Ministerul Sănătății echipamente noi pentru sălile de operații, secțiile de terapie intensivă, clinica de radiologie și imagistică medicală și pentru laboratoare.

Spitalul a fost informatizat, ceea ce a permis accesul imediat la datele clinice, testele de laborator și examenele imagistice. Arhiva prăfuită, din care scoteam foile de observație pentru studiile clinice, a rămas doar o amintire patetică.

Din 1992, Centrul de Boli Cardiovasculare a devenit Institutul de Boli Cardiovasculare „C.C. Iliescu”, câștigându-și un binemeritat loc de instituție metodologică pentru tratamentul bolilor inimii.

În 1996, Clinica de neurologie (prof. Virginia Ion) împreună cu cea de chirurgie generală dezvoltă cel mai complet program de diagnostic, tratament și urmărire al miasteniei gravis.

În 1997, echipele de chirurghi din Spitalul Fundeni efectuează primele prelevări de organe de

la donatori în moarte cerebrală. Legislația aferentă a fost pusă la punct de o echipă de specialiști, în care un rol important l-a avut profesorul Vladimir Beliş, directorul Institutului de Medicina Legală „Mina Minovici”.

Odată cu aceasta se deschide o nouă eră în transplantul românesc, deoarece devin posibile transplanturile de organe vitale (ficat, cord).

Continuă să se dezvolte programul de transplant renal, ajuns în prezent la peste 2000 de operații.

În anul 2000, în Clinica de chirurgie generală debutează cu succes programul de transplant hepatic. Astăzi s-a ajuns la peste 1000 de operații, iar primii transplantați vor sărbători în acest an 25 de ani de când au primit a doua viață.

Tot la începutul anilor 2000 va fi implementat și programul de transplant medular, atât la adulți (prof. Dan Coliță în Clinica de hematologie), cât și la copii (prof. Constantin Arion, în Clinica de pediatrie).

La reușita programelor de transplant au contribuit în mod esențial laboratoarele de hematologie, biochimie, imunologie, bacteriologie, Centrul de Transfuzii și Clinica de imagistică medicală, dar mai ales Clinica de anestezie și terapie intensivă (ATI) condusă de prof. Dan Tulbure, elevul și urmașul prof. George Litarczek. Dotată cu aparatură de ultimă generație, clinica de ATI a introdus procedee noi de terapie intra- și postoperatorie, ceea ce a dus la îmbunătățirea semnificativă a rezultatelor intervențiilor chirurgicale de mare complexitate.

Din anul 2000 Spitalul Fundeni devine Institutul Clinic Fundeni, o recunoaștere importantă a meritelor în activitatea clinică și de cercetare.

În anul 2002 în Institutul de Boli Cardiovasculare, sub coordonarea prof. Vasile Căndea, șeful Clinicii de Chirurgie Cardiovasculară și directorul Institutului de Boli Cardiovasculare „C.C. Iliescu” sunt efectuate primele implanturi de inimă artificială din România.

Ulterior, în același institut se vor dezvolta chirurgia coronariană și cardiologia intervențională, care soluționează astăzi stenozele aortice sau stenozele coronariene.

Începutul mileniului III a fost marcat în medicină de revoluția robotică în chirurgie. Aceasta a adăugat la avantajele laparoscopiei un confort

sporit al chirurgului și vederea tridimensională, instrumente mai ușor manevrabile și posibilitatea de a lucra în spații greu accesibile. Mai mult decât atât, a deschis drumul telechirurgiei în care actul operator este efectuat de către un chirurg aflat la distanță. În septembrie 2001, Jacques Marescaux a efectuat așa-numita operație Lindbergh: aflat la New York, chirurgul francez a extirpat colecistul unei bolnave aflate la mii de kilometri distanță, la institutul IRCAD din Strasbourg.

În anul 2000, Institutul Clinic Fundeni a stabilit un parteneriat cu Virginia Commonwealth University (VCU), dezvoltând un program de telemedicină cu aplicații în educația chirurgicală de la distanță.

În ianuarie 2008, în Clinica de Chirurgie Generală Fundeni a debutat primul program de chirurgie robotică din România folosind un robot Da Vinci S, program în care s-au efectuat peste 1000 de operații de colon și rect, ficat și pancreas, hernii hiatale, achalazie. Astăzi chirurgia robotică este prezentă în mai multe spitale din marile centre universitare, dar și în spitale din mediul privat.

În anul 2016, este inaugurat Centrul de Excelență în Medicina Translațională (CEMT), unitate de cercetare foarte modernă, caracteristică marilor platforme medicale. Probe biologice, țesuturi normale și patologice de la bolnavi sunt stocate în așa-numita „biobancă”, unde sunt crioprezervate pe termen lung. Din aceste probe se extrag apoi acizii nucleici. La nivelul acestora se pot pune evidenția mutații ale unor gene, ce ar putea fi responsabile de apariția unor boli.

Cu ipotezele formulate în laborator, cercetatorii se întorc în clinică pentru a le testa. Rezultatele cercetărilor genomice efectuate în CEMT, împreună cu experți din străinătate, au fost publicate în reviste importante și au condus la formularea unor ipoteze privind originea cancerului de ficat și pancreas.

Spitalul Fundeni a promovat permanent colaborarea internațională, atât în cercetare, cât și în clinică, mai ales atunci când a introdus procedee de pionierat.

Dan Duda, profesor la Universitatea Harvard, Bin Tin Teh de la Universitatea din Singapore și Boris Rubinsky de la Universitatea Stanford au susținut activitatea de cercetare.

Marius Barnard, celebrul chirurg sud-african, care a participat a contribuit la progresul chirurgiei cardiace, Domenico Forti, de la Spitalul Niguarda din Milano a sprijinit programul de transplant hepatic, iar Cristoph Broelsch, de la Universitatea din Essen, și elevul său Massimo Malago au participat la implementarea programului de transplant hepatic de la donator în viață la copil și adult. Specialiști ai Clinicii de hematologie din Regensburg au colaborat intens pentru introducerea transplantului medular.

Spitalul Fundeni a fost vizitat de însuși părințele transplantului de ficat, celebrul Thomas Starzl. Acesta și-a lansat cartea de memorii *Oamenii mozaic*, tradusă în limba română, în Amfiteatrul Mare al Spitalului. De atunci acest Amfiteatru îi poartă numele, ca semn de respect față de marele chirurg, dar și ca dovadă a deschiderii internaționale a spitalului.

În aceeași idee, medici din Spitalul Fundeni emigrați în străinătate au făcut frumoase cariere, ducând faima medicinei românești peste hotare. L-am menționat deja pe Marian Ionescu. Dar mai pot fi menționați și alții:

Vincentiu Beroniade, cunoscut ca nefrolog de excepție în România, a devenit unul dintre cei mai buni specialiști ai Canadei. Daniel Constantinescu și Martin S. Martin au avut cariere de succes în cardiologia americană și au ajutat mulți medici români să se specializeze în Statele Unite. Șerban Mihăileanu a făcut o carieră la fel de frumoasă în cardiologia franceză, la Spitalul Georges Pompidou din Paris; la el au apelat mulți români pentru tratament sau pentru a doua opinie în bolile de inimă. George Călin este cercetător și profesor al celebrului institut de cancer MD Anderson din Houston (Texas) și unul dintre cei mai reputați experți mondiali în epigenetică. Din echipa sa de cercetare au făcut parte mulți tineri români pe baza unor colaborări pe care le are constant cu universitățile de medicină din România.

Toți au păstrat legăturile cu locul în care s-au format și s-au considerat în continuare membri ai comunității spitalului.

De-a lungul timpului, în Spitalul Fundeni au fost tratați numeroși pacienți, majoritatea cu boli grave. Unii dintre ei au fost personalități publice: foști sau actuali șefi ai statului, prim-miniștri, mi-

niștri, membri ai Academiei Române, mari profesori sau medici, mari scriitori, mari muzicieni, mari actori, mari sportivi, etc. Dar cei mai mulți au fost oameni obișnuiți, veniți din toate colțurile țării, unii dintre ei ca la ultima speranță! Au fost tratați la fel și unii și alții, conform învățăturii biblice că în fața bolii și a morții oamenii devin cu toții egali.

În anul 2005, în curtea spitalului a fost ctitorită Biserica din lemn cu hramul Sfinților Cosma și Damian, doctorii fără de arginți. Era necesară într-un spital în care majoritatea pacienților necesită procedee de mare complexitate, dar și de mare risc. Nevoia acestor bolnavi de asistență spirituală este, desigur, foarte mare. În egală măsură personalul medical care îi îngrijește resimte aceeași nevoie!

Unii dintre foștii pacienți au rămas atașați de spital. Există chiar asociații ale pacienților care sunt foarte implicate, încercând să contribuie cu ceea ce pot la bunul mers al activității medicale.

Actualul Institut Clinic Fundeni este reprezentat astăzi mai puțin decât în trecut de personalități medicale și din ce în ce mai mult de echipe multidisciplinare. Cazurile complexe se rezolvă prin efortul conjugat al tuturor celor care compun aceste echipe.

Nu pot fi menționați cu toții, de aceea le aducem un omagiu colectiv. Majoritatea au dovedit un uriaș devotament și o impresionantă loialitate. Fără profesionalismul lor anonim niciuna dintre marile realizări ale Spitalului Fundeni nu s-ar fi înfăptuit.

Eforturile lor au fost uneori de lungă durată și nu au fost încununate de succes de la început. Dacă ar fi să menționăm doar începuturile chirurgiei pe cord deschis, ale transplantului hepatic sau transplantului medular putem realiza că drumul spre înalta performanță nu a fost unul presărat cu flori.

Un moment critic a survenit și în timpul Pandemiei Covid-19. Atunci spiritul de solidaritate și sacrificiu al cadrelor medicale a fost mai mare decât oricând. Zi și noapte personalul medical a fost la datorie. S-a practicat testarea extensivă a personalului medical, a pacienților și aparținătorilor. Centrul de Excelență în Medicina Translațională s-a transformat peste noapte în laborator de testare Covid.

În curtea spitalului au apărut containerele medicale, această soluție modernă și ingenioasă care permite extinderea spațiului de spitalizare atunci când este nevoie. Tot personalul medical din spital dar în mod particular personalul din secțiile de Terapie Intensivă s-a mobilizat exemplar și a asigurat o asistență medicală de cea mai înaltă calitate. Pandemia a dovedit, o dată în plus, că Spitalul Fundeni rămâne o unitate de elită, care știe și poate să se adapteze oricăror condiții. După pandemie activitatea s-a reluat foarte repede, în ritmul obișnuit.

În aprilie 2022, în clinicile de hematologie și pediatrie au fost efectuate primele transplanturi cu celule CAR-T, cea mai modernă formă de terapii celulare, cu rezultate spectaculoase în unele forme de hematopatii maligne.

În Clinica de gastroenterologie au demarat programe de depistare precoce a cancerelor colo-rectale la populația de peste 50 de ani și a cancerelor hepatice la pacienții cu boli cronice ale ficatului. În afara depistării precoce propriuzise, aceste programe au și un rol educațional: cel de a obișnui cetățenii României să-și îngrijească sănătatea cu maximum de responsabilitate. Pentru a beneficia de progresele medicinei e nevoie de o atitudine cooperantă a întregii populații!

Partea a III-a: Deschizând viitorul: era roboților și a inteligenței artificiale

A venit timpul pentru modernizarea spațiilor de spital: în prezent este prevăzută construcția unei noi clădiri pentru Institutul de Boli Cardio-vasculare „CC Iliescu”.

Pentru Institutului Clinic Fundeni se vor construi trei noi clădiri dedicate Centrelor de Boli Digestive și Transplant Hepatic, de Urologie și Transplant Renal și de Transplant Medular. Planurile acestor clădiri aparțin doamnei prof. Cristina Gociman, una dintre cele mai cunoscute și apreciate arhitecte din România, ea însăși pacientă a Institutului Clinic Fundeni. Întregul ansamblu este conceput ca o bijuterie arhitectonică, dar și ca un complex medical funcțional, care să răspundă necesităților medicinei viitorului, cu circuite adecvate și cu spații generoase care să sugereze liniște și confort.

Spitalele viitorului vor fi dezvoltate mai mult pe orizontală și vor fi modulare, așa încât să poată fi extinse sau restrânse în funcție de necesități.

Confortul pacientului și lupta cu infecțiile intraspitalicești sunt două obiective importante. Camerele de bolnavi vor avea un singur pat (sau cel mult două) și vor fi dotate cu toate dependențele care țin de igiena personală, iar monitorizarea va fi făcută de la distanță.

Sălile de operații vor deveni hibride: dotate cu truse de laparoscopie și sisteme robotice, dar și cu angiografe și truse de endoscopie. Leziunile bolnavilor vor fi tratate prin metode combinate, cât mai eficiente și cât mai puțin invazive. În sălile de operații vor lucra împreună chirurghi, cardiologi și radiologi intervenționali, endoscopiști, etc.

Chirurgia deschisă va ceda din ce în ce mai mult locul metodelor minim invazive. Două exemple ilustrative sunt inserția percutanată de valve cardiace și prelevarea laparoscopică de hemificat drept pentru transplant

Cancerul și transplantul de organe vor rămâne două preocupări majore ale Platformei Fundeni.

Două domenii noi ale cercetării medicale ne dau speranțe pentru îmbunătățirea rezultatelor.

Cercetarea genomică a identificat deja genele responsabile ale căror mutații pot produce cancer. Pasul următor ar fi îndepărtarea genelor mutante și înlocuirea lor cu cele normale. Acest obiectiv poate fi atins astăzi cu ajutorul unei noi ramuri a biologiei care se numește „inginerie genetică” și a metodei care se numește CRISPR-Cas9.

Aceeași inginerie genetică produce porci modificați genetic, așa încât să devină compatibili cu omul, iar organele lor să fie folosite pentru transplant. Mai sunt pași de făcut până la validarea clinică a metodei, dar se pare că suntem destul de aproape. S-ar putea rezolva astfel criza de organe, care într-o măsură mai mare sau mai mică se întâlnește în majoritatea țărilor lumii.

Organoizii: aceste organe în miniatură provenite din celule normale sau celule tumorale constituie un model intens folosit în cercetarea oncologică. Pe de altă parte, reprezintă o altă potențială sursă de organe, în viitorul nu foarte îndepărtat.

În paralel cu activitatea medicală și de cercetare, pe Platforma Fundeni va continua învățământul, universitar și postuniversitar; la patul bolnavului, în sălile de operații, în sălile de curs și în amfiteatre, dar și în laboratoarele de simulare sau chirurgie experimentală, pentru deprinderea abilităților practice.

Insertia în circuitele medicale și științifice internaționale va fi mai necesară decât oricând și performanțele marilor spitale din Occident trebuie să rămână un reper. Astăzi, bolnavii își aleg locul în care se tratează, acolo unde consideră că au cele mai mari șanse de vindecare. La rândul lor, medicii români trebuie să se străduiască să atingă același nivel.

Actuala Platformă medicală Fundeni va deveni, foarte probabil, un mic oraș medical; se vor adăuga noi unități, cu dotările corespunzătoare, dar și farmacii cu circuit deschis, hoteluri pentru pacienți și pentru familiile pacienților, magazine, etc.

Spitalul Fundeni a fost și este făuritor de istorie. În bună măsură această istorie a fost relatată cu pasiune și competență de către doi medici de excepție ai spitalului, Dora Petrila și Martin Constantinescu, în frumoasa carte *Spitalul Fundeni: istorie, destine* publicată la Editura Humanitas în anul 2004.

Spitalul, la rândul lui, și-a pus amprenta asupra tuturor celor care au lucrat aici. Le-a marcat atât evoluția profesională, cât și viața. Le-a absorbit energiile și pasiunea, le-a modelat caracterul și în final, le-a influențat în mod decisiv destinul. Așa cum există un destin legat de locul în care te naști, există și un destin legat de locul în care ai muncit o viață!

Se poate vorbi despre Spitalul Fundeni ca despre o mare familie, ai cărei membri au același scop, sănătatea bolnavilor.

O familie care privește viitorul cu optimism. Puterea de adaptare la nou, dovedită din plin în cei 65 de ani care au trecut de la înființare, se bazează pe profesionalism desăvârșit și grijă față de cei aflați în suferință. Sunt două repere care definesc medicina din toate timpurile. Dar Spitalul Fundeni are și trăsături definitorii distincte, care ar putea fi sintetizate în trei cuvinte: Pionierat, Performanță, Progres.